

Nr 232

Av herr Antonsson m. fl., om ett enhetligt system för stöd vid högre studier.

(Lika lydande med motion nr 218 i Första kammaren)

För närvarande utgår statligt stöd till högre studier i inte mindre än fyra former: direkt stöd i form av naturastipendier och en 25-procentig avskrivning av vissa studielån samt lånestöd i form av de s. k. räntefria lånen och lån med statlig kreditgaranti. En sådan ordning kan knappast anses tillfredsställande. Den försvårar en lämplig avvägning av studiestödet och medför ett omfattande administrativt merarbete. En stor mängd studerande åtnjuter stöd i alla de nämnda formerna. Inte minst ur administrativ synpunkt är därför införandet av ett enklare och enhetligare system för stödet vid högre studier påkallat.

Vi anser att de nuvarande fördelningsgrunderna innebär stora orättvisor. Stödet vid högre studier måste enligt vår mening utformas så, att mest rättvisa fördelning kan åstadkommas. Systemet bör vara så uppbyggt, att principen om frihet i studierna inte sättes i fara. Gradering eller utestängande från stöd på grund av val av viss studiebanan, visst yrke eller viss tjänst bör ej förekomma, vilket innebär att stödsystemet inte heller skall ingripa på det fält där den fria arbetsmarknadens mekanismer bör göra sig gällande. Vidare kan en prövning på grundval av föräldrarnas ekonomi inte anses riktig i fråga om högre studier. Särskilt orimlig blir denna, då föräldrarnas rörelse, jordbruk eller andra bundna tillgångar förefintliga förmögenhet får ligga till grund för prövningen av stipendier och lån. Otillförlitligheten i lämplighetsprövningen bör också uppmärksammas. Enligt vår mening bör således eftersträvas, att alla som fullgör en normal studiegång vid vederbörliga läroanstalter erhåller likvärdigt stöd och att "trösklar" undviks.

Det nuvarande naturastipendiesystemet fyller inte de principiella krav som ovan skisserats. Stipendier utgår för närvarande till knappt hälften av de nyinskrivna vid universitet, högskolor m. fl. läroanstalter under första hälften av studietiden. För erhållande av stipendium erfordras ett genomsnittligt studentbetyg av ungefär Ba eller däröver. Denna gräns måste betraktas som ett tämligen godtyckligt mått på "god studiebegåvning" och skapar stora differenser i ekonomiskt stöd mellan studerande på Ba-gränsen och studerande med ett genomsnittligt studentbetyg strax

därunder. Tilldelningen av naturastipendium är också avhängig föräldrarnas inkomst- och förmögenhetsförhållanden, vilket skapar orättvisor mot stora grupper av studerande vilkas föräldrar visserligen har en ganska god ekonomisk situation men som ändå av olika anledningar inte har möjlighet att bidra ekonomiskt till sina barns högskoleutbildning.

Rätten till avskrivning av vissa studielån kan däremot anses väl fylla de principiella krav som angivits i det föregående. Enligt vår mening är därför avskrivningsmetoden att föredra framför det nuvarande naturastipendiesystemet i fråga om det direkta ekonomiska stödet till de studerande.

Beträffande de räntefria lånen är för närvarande krav analoga med de för naturastipendier gällande uppställda. Endast ca 7,5 % av de nyinskrivna tilldelas räntefria lån. Även här uppstår alltså orättvisa gränfall. Som komplement till de räntefria lånen och övriga studiesociala åtgärder spelar de statsgaranterade lånen fortfarande en stor och betydelsefull roll.

Från dessa utgångspunkter förordar vi, att ett enhetligt system för ekonomiskt stöd till högre studier tillskapas. Enligt vår mening bör avskrivningsmetoden tillämpas i fråga om det direkta ekonomiska stödet till de studerande. Naturastipendierna bör alltså avvecklas.

I fråga om lånestödet är både de räntefria studielånen och studielånen med statlig kreditgaranti acceptabla ur principiell synpunkt. Det förefaller emellertid mindre tillfredsställande, att de studerande under studietiden skall behöva uppta större lån för att bestrida kostnaderna för räntor på studielånen. Formen för lånestöd bör därför vara lån, som under studietiden och den närmaste tiden därefter är räntefria.

De räntefria studielånen kan för närvarande utgå med ett högsta belopp av 2 500 kr. per år. För närvarande är det genomsnittliga lånebeloppet 2 210 kr. Denna summa torde endast täcka 1/3 av den totala studiekostnaden under ett år. Statens lånefond för universitetsstudier bör därför successivt tillföras medel, så att alla studerande kan tilldelas räntefria lån till ett belopp motsvarande normala studiekostnader.

Här skisserade system skulle, såsom nämnts, avse i princip alla som bedriver högre studier. Någon gradering, favorisering eller utestängande av tidigare nämnd art skulle således inte förekomma. Det synes emellertid uppenbart att visst kompletterande stöd måste utgå i vissa fall. Särskilt måste uppmärksammas det ekonomiska stödet till den allt större andel studerande som har familj eller annan försörjningsbörda. Stöd av sådan art bör utgå efter särskild prövning under beaktande av det allmänna studiestödsystemet. Vid det allmänna systemets utformning bör detta beaktas och lämpliga former för det särskilda stödet tillskapas.

Frågan om de studiesociala åtgärderna är för närvarande under utredning. Enligt riksdagsberättelsen kan förslag i fråga om finansieringen av högre studier beräknas föreligga under innevarande år. De ovan förordade

de grunderna för studiestödets utformning bör prövas i nämnda sammanhang så skyndsamt, att förslag kan föreläggas nästa års riksdag.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att förslag till enhetligt system för stöd till högre studier, baserat på räntefria studielån samt avskrivning i enlighet med i motionen angivna riktlinjer, måtte framläggas vid 1964 års riksdag samt att därvid beaktas vad i motionen i övrigt anförts.

Stockholm den 23 januari 1963

Johannes Antonsson

Anders Dahlgren

Harry Wahrendorff